

SECȚIUNEA 4

Carpe Scientiam: evoluțiile științelor sociale și umanitare în economia cunoașterii

ASPECTE ETICE ALE ECONOMIEI CIRCULARE

Galina ȚURCAN

*Academia de Studii Economice din Moldova,
61, str. Bănulescu-Bodoni, MD-2005, Chisinau,
Republica Moldova,
022402815, galina.turcan@yahoo.com*

Abstract

This article examines the essence of circular ethics and the ethical aspects of the circular economy are being studied. Through the dialectical, comparative, analysis and synthesis method, it is established that the circular economy is based on the collection, reuse, repair, renovation and recycling of the materials and products. The circular economy generates new ethical relationships and a new ethics of production and consumption. The principle of sustainable value is involved. So, the ethical defects of the traditional linear economic model can be removed or attenuating. The principle of sustainable value differentiates between circular economic ethics and traditional linear economic ethics. The circular economy involves the principle of holistic value and the principle of sustainable value that contributes to changing the field of economic ethics. The circular economy produces new values of economic ethics and the new ethical relationships.

Key words: *circular economy, holistic value principle, ethics, ethical attitudes, circular economic ethics.*

JEL A 13

INTRODUCERE

Omul, existența acestuia, societatea în întregime sunt influențate în mare măsură de către mediul natural, de către resursele existente, de climă, etc. La rândul său, omul, de asemenea, influențează mediul înconjurător. De multe ori această influență este de ordin negativ. Deșeurile pe care le produce omul, emisiile industriale dăunează mediului natural și reduc volumul resurselor necesare existenței umane (de exemplu, a apei potabile curate). Se vede o interdependență clară între mediul înconjurător și securitatea umană. Aceasta solicită schimbarea atitudinii față de natură, care nu mai poate fi privită doar ca un bun de consum și o resursă de exploatat la nesfârșit în mod irațional. În natură însă, au loc cicluri, care nu lasă în urmă deșeuri, deci natura nu are pierderi, în ea nimic nu se pierde. Orice formă materială și de energie este transmisă mai departe, stadiului următor. De fapt, în gospodăriile din timpurile străvechi, la fel, se produceau cele necesare traiului fără a se arunca nimic, totul își găsea o utilitate. Această tendință se păstrează în mediul rural, unde gospodăriile produc mai puține deșeuri decât în mediul urban.

Relațiile care se stabilesc între om și natură depind în mare măsură de modelul economic aplicat. Pentru a depăși, sau a atenua problemele din cadrul acestei relații, modelul economic clasic sau „liniar”, bazat pe principiul „consum de resurse – produs – deșeu” trebuie să fie înlocuit treptat prin modelul „circular”, care presupune principiul „consum de resurse – produs – valorificarea deșeurilor care devine resursă secundară”. Noul model economic, circular, contribuie la dezvoltarea unei etici economice de tip nou, bazat pe principiul holistic.

REZULTATE

Diferite tipuri de modele economice presupun diferite tipuri de producție și consum. În cadrul modelului economic tradițional, liniar, se utilizează ideea „luăm-producem-folosim-aruncăm” („take-make-dispose”). Din materii prime sunt fabricate produse și acestea sunt folosite până când,

din diverse motive – fie că sunt defectate, uzate, depășite – sunt aruncate și devin deșeuri. Economia circulară, în schimb, propune un model nou de gestiune a deșeurilor care urmărește ZeroWaste – zero deșeuri. Printre beneficiile acestui model economic se numără: prevenirea deșeurilor, reutilizarea, reducerea emisiilor totale de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea securității aprovizionării cu materii prime, creșterea competitivității, proiectarea produselor mai durabile. Pentru economia circulară e o normalitate ca deșeurile să fie considerate materii prime, produsele, obiectele să poată fi dezamblate și folosite pentru crearea altor produse și cât mai multe produse și materiale să fie reciclate sau reutilizate din nou. Necesitatea economiei circulare se fundamentează pe „declanșarea și amplificarea degradării relațiilor dintre sistemele economic și mediul natural. Dintr-o perspectivă cauzală, principalii factori declanșatori ai stării conflictuale dintre cele două sisteme țin de capitalul social și uman, factorii tehnico-productivi, factorii cunoașterii; efectele analitice ale acestora se manifestă prin scăderea capacității de suport a mediului natural și amplificarea dezechilibrelor socioeconomice” [1]. Economia circulară reprezintă unul dintre răspunsurile la tendința globală de epuizare a resurselor naturale. Ea își propune să fie utilizate în produse un volum cât mai mare de materiale biodegradabile care se vor putea întoarce în natură și vor putea fi refolosite, fără a polua mediul natural.

Economia circulară se fundamentează pe colectarea, reutilizarea, repararea, renovarea și reciclarea materialelor și a produselor. Prin aceasta, ciclul de viață al produselor este extins iar volumul de deșeuri produs de către oameni se reduce considerabil. Produsele care ajung la sfârșitul duratei lor de viață, materialele din care sunt confecționate sunt conservate în cadrul economiei de atâtea ori, de câte este posibil. Sticla, de exemplu, poate fi reciclată de nenumărate ori, iar hârtia pentru imprimat – până la șapte ori. Folosirea de mai multe ori a materialelor nu doar este benefică pentru starea mediului, dar și creează o valoare suplimentară.

Toate aceste beneficii sunt importante pentru dezvoltarea economică, materială a societății. Dar, la fel de important este și aspectul etic al economiei circulare. În cadrul modelului tradițional, liniar de dezvoltare economică se urmărește în primul rând creșterea PIB-ului, iar dezvoltarea economică se realizează de multe ori în detrimentul mediului și al resurselor. Acest model, al economiei liniare, prezintă lacune etice fiind o abordare „din leagăn în pământ”. Modelul de dezvoltare a economiei circulare de asemenea urmărește creșterea PIB, dar este prietenos în raport cu mediul și cu resursele. Economia circulară stabilește principiul „reducere, reutilizare și reciclare” pentru a realiza o dezvoltare durabilă, având abordarea „din leagăn în leagăn”. Principiul „3R”, și anume „reducerea, reutilizarea și reciclarea” reprezintă pivotul economiei circulare. Se urmărește reducerea volumului de materiale și energie în procesele de producție și consum. Se reutilizează pentru a extinde durata de viață a produselor și serviciilor. Se reciclează pentru a reduce cantitatea de deșeuri produse și se urmărește transformarea deșeurilor în resurse secundare. Dacă economia liniară tradițională reprezintă un model extins al creșterii economice prin intermediul procesului de transformare a resurselor în deșeuri, în detrimentul mediului, atunci economia circulară respectă legile ecologiei prin utilizarea rațională a resurselor naturale și a capacităților de mediu. Este o evidență că „trecerea la economia circulară apare ca o necesitate pentru dobândirea cunoștințelor de-a aprecia deșeurile ca viitoare resursă, pentru a dispune astfel de învățăturile pe care ni le oferă însăși natura, unde nimic nu se risipește” [2].

Funcționarea economiei depinde de principiile pe care aceasta se bazează. Două dintre principiile fundamentale pe care se sprijină economia circulară sunt principiul valoric holistic și principiul valoric sustenabil. Aplicarea acestor principii duce la schimbări semnificative în domeniul eticii economice. În cadrul economiei circulare se generează noi valori ale eticii

economice, noi relații etice și noi mesaje morale, noi înțelegeri și atitudini etice față de resurse, mediu, producție, consum.

La nivelul corporațiilor, economia circulară se fundamentează pe un management prietenos din perspectivă ecologică, pe „zero deșeuri”, și „zero poluare”, pe transformarea deșeurilor în resurse pentru producerea altor obiecte, pe conservarea și reutilizarea energiei. La acest nivel se urmărește mai ales producția mai curată. La nivelul interacțiunii între corporații, nivelul regional din prisma economiei circulare este reprezentată în principal ca rețea eco-industrială a întreprinderilor iar anume deșeurile vor fi schimbate între întreprinderile din cadrul parcului ecoindustrial regional. La nivelul social, se urmărește, în primul rând păstrarea naturii, utilizarea eficientă a resurselor naturale, respectarea principiilor ecologiei.

Printre apelurile noi ale eticii economiei circulare se numără; producția mai curată, reducerea emisiilor și economisirea de resurse. Producția mai curată, cerută de economia circulară, este o metodă ecologică de control a poluării pentru procesul de producție în scopul de a reduce riscurile umane și de mediu. Întreprinderea trebuie să prevină sursele de poluare, să promoveze producția curată și reducerea emisiilor, să realizeze o eficiență economică maximă cu un volum minim de resurse. Producția „mai curată” reduce consumul de materie primă și energie și elimină cât mai mulți poluanții de mediu în procesul de producție. De asemenea, sunt etica economică circulară solicită locuri de muncă ecologice, care „contribuie la tranziția către un model economic durabil, la economisirea de energie, la utilizarea de surse de energie regenerabile, precum și în măsura în care acestea conservă resursele naturale, protejează și conservă ecosistemele și diversitatea biologică, diminuează volumul de deșeuri [3].

Principiul valoric holistic al eticii economiei circulare se fundamentează pe ideea conexiunii universale la nivel mondial și pe recunoașterea a economiei ca un subsistem al sistemul global, care este relativ independent, dar concomitent interacționează cu mediul, ecologia și societatea. Principiul valoric holistic, vizează idei etice ce țin de dezvoltarea armonioasă a economiei, societății, mediului și omului și susțin o nouă etică sistemică și holistică care să integreze valorile economiei, ale ecologiei și cele umane. Principiul valoric durabil al eticii economiei circulare este implicate de asemenea în acest model de dezvoltare economică. Principiul valoric holistic și principiul valoric durabil reflectă spiritul etic inerent al economiei circulare bazate pe dimensiuni spațiale și de timp.

În cadrul economiei liniare tradițional care este un model de creștere economică orientată în primul rând spre PIB nu se ține cont de calitatea și eficiența creșterii economice, de consumul din exteriorul economiei de cererile de dezvoltare ale umanității. Deci, se atestă defecte, lacune etice evidente care împiedică dezvoltarea durabilă a societății. De aici, necesitatea înaintării noilor atitudini dar și cerințe etice față de producție, consum, ecologie, societate în întregime. Principiul valoric durabil al economiei circulare solicită realizarea unei dezvoltări durabile a proceselor pe tot parcursul vieții.

Aceste noi atitudini necesită noi coduri etice de producție, care presupun producția mai curată, reducerea emisiilor, conservarea resurselor. Întreprinderile trebuie să protejeze mediul și ecosistemele, să utilizeze economic resursele naturale și să le recicleze, pentru a maximiza eficiența economică și pentru a minimiza impactul negativ asupra naturii.

Noile cerințe etice se răsfrâng și asupra valorilor morale ale consumului din cadrul eticii economice, în special a eticii consumului. Valorile morale orientează comportamentul uman, respectiv, valorile morale ale consumului orientează comportamentul consumatorului și determină faptul cum și cât se consumă. Diferite modele de dezvoltare economică au abordări diferite cu privire la etica consumului. În cadrul modelului economic tradițional liniar se consumă exhaustiv, se consumă multe obiecte cu un ciclu de viață redus, iar reciclarea și reutilizarea resurselor nu are atenția cuvenită, deci avem un tip de consum nesustenabil. Economiei circulară, în schimb, este o economie prietenoasă din perspectivă ecologică. Un scop major al său este creșterea reciclării și reutilizarea

resurselor. Ea presupune un tip de consum sustenabil. Acest tip de consum este susținut de către consumatorul care caută în mod activ produse cu un impact relativ scăzut asupra mediului, de preferat, reciclabile și cu efecte favorabile cât mai mari asupra calității vieții. Se atestă deci, că aceste două tipuri de modele de consum sunt diferite în aspectul dimensiunilor etice și al mesajelor morale. Etica consumului economiei circulare este formată pe baza sentimentului de responsabilitate socială a oamenilor. Din perspectivă etică, economia circulară impune întreprinderilor și membrilor societății să manifeste un consum moderat, să considere reciclarea deșeurilor în cadrul consumului, să selecteze un stil de viață ecologic prietenos, adaptat capacității mediului. Deci, noțiunea de consum a economiei circulare stabilește o etică economică ecologică care implică o valoare durabilă și reflectă unitatea valorilor economice, valorilor ecologice, și valorilor morale.

Principiul valorii dezvoltării durabile a economiei circulare are capacitatea de a promova dezvoltarea durabilă a societății ca un standard pentru deosebirea binelui de rău. Existența principiului valorii durabile face diferența dintre etica economică circulară și etica economică tradițională liniară.

Etica economică circulară este o nouă ramură a eticii economice. Principiul valorii holistice reflectă coexistența dintre economie și natură, economie și societate, concepte de dezvoltare științifică corespunzătoare, orientate către oameni, coordonate și durabile, și integrate în interesele pe termen lung ale generațiilor viitoare.

Economia circulară generează noi relații etice și propune o nouă etică a producției și consumului. Ea implică principiul valorii durabile, care poate remedia defectele etice ale modelului economic liniar tradițional. Etica economiei circulare este o nouă teorie a eticii dezvoltării economice. Existența principiului valorii durabile face diferența între etica economică circulară și etica economică liniară tradițională.

CONCLUZII

Pentru a evita colapsul din cauza supraconsumului, a producerii unei cantități mari de deșeuri care dăunează naturii, dar și pun în pericol însăși existența umană, se cere implementarea și dezvoltarea economiei de model circular. Economia circulară implică principiul valorii holistice și principiul valorii durabile care contribuie la schimbări majore în domeniul eticii economice. Ca un nou model de dezvoltare economică, economia circulară produce noi valori ale eticii economice, noi relații etice și noi mesaje morale. Din punct de vedere etic, principiile economiei circulare sunt principii holistice și de valoare durabile, care implică noi înțelegeri și atitudini etice față de resurse, mediu, producție și consum.

Deci, economia circulară generează noi relații etice între subiecții economici și creează o nouă etică economică circulară a producției și a consumului. Ea implică principiul valorii durabile, care poate depăși neajunsurile etice ale modelului economic liniar tradițional.

REFERINȚE:

- [1] Negrei, C. and Istudor, N., 2018. Circular Economy – Between Theory and Practice. *Amfiteatru Economic*, 20(48), p. 501.
- [2] CHIȚIGA Georgiana. Necesitatea transformării actualei economii liniare în economie circulară la nivelul Uniunii Europene. în *Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă*, conferința internațională științifico-practică (12; 2017; Chișinău). Conferință Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă”, Chișinău: INCE, 2017, Vol. 1., pag. 41.
- [2] CHIȚIGA Georgiana. Necesitatea transformării actualei economii liniare în economie circulară la nivelul Uniunii Europene. în *Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă*, conferința internațională științifico-practică (12; 2017; Chișinău). Conferință Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă”, Chișinău: INCE, 2017, Vol. 1., pag. 43.